

Evaluering af udmøntningen af den nationale strategi for arbejdsmiljøforskning 2021-2023

Hovedresultater

Hovedresultater

Den Nationale Strategi for Arbejdsmiljøforskning blev vedtaget i efteråret 2020 på baggrund af en politisk aftale om arbejdsmiljøindsatsen. Strategien har et 10-årigt sigte, og målet er, at virksomhederne får den nødvendige forskningsbaserede viden om arbejdsmiljø, der gør dem i stand til at handle og styrke forebyggelse på arbejdspladserne.

Formålet med denne rapport er at evaluere udmøntningen af den Nationale Strategi for Arbejdsmiljøforskning i perioden 2021-2023 og skal belyse, om den forskning, der er igangsat i perioden, er i tråd med strategiens målsætninger og ambitioner. Evalueringen tager udgangspunkt i den forskningsindsats, der finansieres af Beskæftigelsesministeriet (BM). Arbejdsmiljøforskning, der i perioden er finansieret af andre kilder, indgår således ikke i evalueringen.

Den Nationale Strategi for Arbejdsmiljøforskning

Arbejdsmiljøforskningen skal prioriteres inden for fire arbejdsmiljøemner, hvor der er fastsat nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen. Målene har fokus på at styrke den forebyggende indsats og reducere arbejdsmiljøproblemer. De fire arbejdsmiljøemner er:

- Arbejdsulykker: Færre skal udsættes for arbejdsulykker
- Kemisk arbejdsmiljø: Færre skal udsættes for farlig kemi på arbejdspladsen
- Ergonomisk arbejdsmiljø: Færre skal udsættes for væsentlige fysiske belastninger
- Psykisk arbejdsmiljø: Færre skal udsættes for væsentlige psykiske belastninger.

Den Nationale Strategi for Arbejdsmiljøforskning afspejles i Arbejdsmiljøforskningsfonden (AMFF) og Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA's) forskningsstrategier, der er de to institutioner, hvor forskningen primært udmøntes.

Evalueringen baserer sig på opgørelser over ansøgninger til og bevillinger fra AMFF samt opgørelser over NFA's ansøgninger til andre fonde i perioden 2021-2023. Evalueringen er suppleret med en oversigt over projekter, som er igangsat via BM's og Arbejdstilsynets (AT) forskningspuljer. Vores konklusioner er primært baseret på kortlægningen af de bevilligede ansøgninger fra AMFF. Herudover inddrager analysen interviews med forskere, interessenter og administratorer for at få deres vurdering af udmøntningen af den nationale strategi.

Færrest projekter om arbejdsulykker

AMFF har bevilliget forskningsmidler til 53 projekter i perioden. De fleste projekter omhandler arbejdsmiljøemnerne 'Ergonomisk arbejdsmiljø' (42 % af projekterne)¹ og 'Psykisk arbejdsmiljø' (42 %), mens lidt færre projekter beskæftiger sig med emnerne 'Kemisk arbejdsmiljø' (26 %) og 'Arbejdsulykker' (23 %).

De bevilligede projekter dækker i høj grad de tre prioriteringsparametre i strategien: 'Udbredelse, alvorlighed og potentiale' (83 % af projekterne)², 'Utilstrækkeligt videniveau' (91 %) og 'Sammenhæng med de nationale mål for arbejdsmiljøindsatsen' (91 %).

Forskning i sammenhængen mellem arbejdsmiljø og helbred fylder mest i projekter fra AMFF

Strategien har en række konkrete og prioriterede områder. De enkelte projekter hos AMFF kan omhandle mere end ét prioriteret område.

- Viden om sammenhæng mellem arbejdsmiljø og helbred (74 % af projekterne)
- Viden om virksomhedernes arbejdsmiljøindsats (38 %)
- Viden om myndigheders og andre aktørers indsats for at understøtte et godt arbejdsmiljø (6 %)
- Viden om implementering og udbredelse af interventioner og indsatser (43 %).

Det er således en begrænset andel af forskningsprojekterne, der omhandler myndigheders og andre aktørers indsatser for at understøtte et godt arbejdsmiljø.

Forskning i objektive tekniske målinger og implementering fylder en del

Den nationale strategi har en lang række af delmål, og de bevilligede projekter fra AMFF har fokus på en væsentlig andel af disse delmål. Da der indtil nu kun er bevilget tilskud til 53 projekter fra AMFF, er det således ikke muligt, at alle delmålene er opfyldt lige godt.

De delmål som i høj grad er opfyldt:

¹ De enkelte projekter omhandler flere arbejdsmiljøemner.

² De enkelte projekter omhandler flere prioriteringsparametre.

- Inden for områder, hvor det er muligt, efterspørger strategien mere viden om sammenhænge mellem arbejdsmiljøforhold og helbred baseret på objektive tekniske målinger. Dette opfyldes i høj grad, særligt inden for det ergonomiske område.
- Strategien efterspørger, at der i forbindelse med forskning i interventioner og indsatser også forskes i implementering. Dette er også i høj grad opfyldt da, 13 ud af 15 projekter, der udfører interventioner, også fokuserer på implementering.

Begrænset forskning i arbejdsmiljøets økonomiske konsekvenser hos AMFF

Derudover er der nogle delmål i strategien, som i mindre grad er blevet opfyldt. Det drejer sig om følgende:

- Strategien efterspørger et systematisk overblik over viden på arbejdsmiljøområdet. I perioden er der kun et systematisk review (Cochrane), der har fået bevilliget støtte fra AMFF. Der er således ikke igangsat forskning, der identificerer videnshuller ved at anvende Evidence and Gap Maps (EGM). NFA har dog udarbejdet en række interne notater, der er inspireret af EGM-metoden.
- Kun en mindre andel af de bevilgede projekter omhandler det prioriterede område 'Viden om myndighedernes og andre aktørers indsats for at understøtte et godt arbejdsmiljø', men ingen af disse ser på effekter af myndighedernes indsats. AT har igangsat en række projekter, der skal undersøge, om nogle af AT's initiativer kan forbedres, således at de har større effekt.
- Der er begrænset viden om de økonomiske aspekter i forbindelse med arbejdsmiljø og arbejdsmiljøindsatser. Det er kun meget få af de bevilligede projekter fra AMFF, der ser på de økonomiske aspekter af arbejdsmiljøet. NFA er som en del af strategien ved at opbygge en forskningsenhed inden for området arbejdsmiljøøkonomi og vil på sigt kunne medvirke til at løfte denne del af strategien.

Nye metoder og nye udfaldsmål

I strategien efterspørges nye metoder, nye udfaldsmål og nye forskningsmiljøer inden for området. I de bevilligede projekter fra AMFF er der i nogen grad begyndt at komme fokus på nye metoder og især nye udfaldsmål. Derimod er området karakteriseret ved, at der er en stor andel af bevillingerne fra AMFF, hvor NFA, de arbejdsmedicinske klinikker (AMK) eller andre forskningsmiljøer, der tidligere har fået midler fra AMFF, er hovedansøgere på projekterne.

Mange temaer og mål giver brede muligheder for forskningsidéer

Der er interviewet 13 centrale aktører samt afholdt et digitalt møde med syv forskere fra fem forskellige forskningsmiljøer på området i forbindelse med undersøgelsen. Formålet med interviewene har været at få de centrale aktørers vurdering af og erfaringer med udmøntningen af strategien. I gengivelsen af interviewene er der lagt vægt på essensen i de vurderinger, som er fremkommet på tværs af interviewene.

Det er en fælles oplevelse på tværs af interviewene, at den nationale strategi for arbejdsmiljøforskning har mange temaer og mål. Især forskningsmiljøerne ser den brede strategi som en fordel, fordi det giver flest miljøer mulighed for at søge forskningsfinansiering i AMFF. En bred strategi kan dog være mindre velegnet som styringsredskab, hvilket fremhæves af enkelte interviewpersoner som en udfordring. Endelig fremhæves det på tværs af interviewene, at det kan være en udfordring at sikre forskning inden for alle de oplistede emner i strategien, når strategien er så bred, og finansieringen til forskningen ikke samtidig er øget.

Brobygningen mellem viden og praksis er en udfordring

I strategien efterlyses to former for brobygning: Forskningsprojekter skal adressere et relevant arbejdsmiljøproblem på arbejdspladser, og den opnåede viden skal tilbage til arbejdspladserne. Der er etableret formaliserede samarbejder gennem eksempelvis følgegrupper, hvor interessenter inddrages i projekterne både før, under og efter projektet. Alligevel oplever hovedparten af interviewpersonerne, at der er udfordringer med brobygningen og særligt med at få viden ud i praksis. Det sidste kræver oversættelse af forskningsresultater for at kunne bygge bro mellem viden og praksis, og den konkrete formidling til arbejdspladserne kræver særlige kompetencer.

NFA arbejder intensivt med begge former for brobygning, mens interviewpersoner fra de mindre forskningsmiljøer i mindre grad oplever at kunne løfte inddragelsen og formidlingen. Målet om brobygning opleves som en udfordring af alle, og målet kan komme til at virke ekskluderende overfor mindre og eventuelt nye forskningsmiljøer, fordi de ikke har traditionerne og ressourcerne.

Udmøntningen er lykkedes med enkelte undtagelser

Evalueringen viser, at den nationale strategi er afspejlet i både AMFF's og NFA's strategi. Den nationale strategi har mange forskellige mål. Alligevel er det lykkedes at dække en stor andel af målene via AMFF's bevilligede forskningsprojekter, BM's forskningspulje, AT's forskningspulje samt NFA's forskningsportefølje. Kortlægningen viser, at det primært er NFA og de arbejdsmedicinske klinikker, der er hovedansøgere på

forskningsbevillinger fra AMFF. Størstedelen af de bevilligede projekter fra AMFF bliver dog udført i et samarbejde mellem flere forskningsinstitutioner på tværs af universiteter, arbejdsmedicinske klinikker, NFA og øvrige forskningsmiljøer på området.

Evaluering af udmøntningen af den nationale strategi for arbejdsmiljøforskning 2021-2023
VIVE/2024
HR_302847